

TA’LIMDA XOTIN - QIZLAR LIDERLIGINING MILLIY MODELINI

Jabborova Sayyoraxon Muhammadqodirovna

Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi kafedrası o‘qituvchisi

Ibragimova Sohiba Shavkatjon qizi

Iminova Mubina Dilmurodjon qizi

Milliy g‘oya ma’naviyat asoslari va huquq talimi yo‘nalishi talabalari

3-bosqich

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligini rivojlantirish, uning zamonaviy kompetensiyalar asosida shakllanishi va milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirilgan milliy modelini yaratish zarurati asoslab beriladi. Tadqiqotda xotin-qizlar faoliyatining ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy-ma’rifiy va boshqaruv sohalaridagi roli, hozirgi global jarayonlar fonida ta’lim tizimining ayol liderlarga bo‘lgan ehtiyoji tahlil qilingan. Shuningdek, milliy modelni ishlab chiqishda mahalliy sharoit, gender tenglik tamoyillari, innovatsion boshqaruv, yetakchilik kompetensiyalari va ta’lim strategiyalarining o‘zaro uyg‘unligi ko‘rsatib o‘tilgan. Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda ayol liderlarni tayyorlashda tizimli yondashuv zarurligini, ta’lim muassasalarida liderlik madaniyatini rivojlantirish orqali jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qilishini ta’kidlaydi.

Kalit so‘zlar: xotin-qizlar liderligi, ta’lim, milliy model, gender tenglik, boshqaruv, kompetensiyalar, innovatsiya.

Аннотация: В данной статье обосновывается необходимость разработки национальной модели женского лидерства в системе образования, основанной на современных лидерских компетенциях и гармонично сочетающейся с национальными ценностями. В исследовании анализируется социально-политическая, образовательная и управленческая роль женщин, а также растущая потребность в женских лидерах в условиях глобальных изменений. Особое внимание уделено ключевым элементам национальной модели: принципам гендерного равенства, инновационному управлению, лидерским компетенциям и адаптации образовательных стратегий к местным условиям. Результаты исследования подчеркивают важность системного подхода к подготовке женских лидеров в Узбекистане и показывают, что развитие лидерской культуры в образовательных учреждениях способствует устойчивому развитию общества.

Ключевые слова: женское лидерство, образование, национальная модель, гендерное равенство, управление, компетенции, инновации.

Abstract: This article examines the necessity of developing a national model for women’s leadership in education, emphasizing the integration of modern leadership competencies with national values. The study analyzes the socio-political, educational, and managerial roles of women, as well as the increasing demand for female leaders within the education system under current global transformations. It outlines the essential components of a national model, including gender equality principles, innovative management, leadership competencies, and the adaptation of educational strategies to local contexts. The findings

highlight the importance of a systematic approach to preparing female leaders in Uzbekistan and demonstrate that strengthening leadership culture in educational institutions contributes significantly to sustainable social development.

Keywords: *women’s leadership, education, national model, gender equality, management, competencies, innovation.*

Zamonaviy globallashuv jarayonlari, bilimga asoslangan iqtisodiyotning shakllanishi va innovatsion ijtimoiy rivojlanish sharoitida ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligining roli tobora ortib bormoqda. Ayollarning ta’lim jarayonidagi faolligi, tashabbuskorligi va boshqaruv salohiyatining kuchayishi nafaqat ta’lim sifatini oshiradi, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, inson kapitalini rivojlantirish va jamiyatning intellektual salohiyatini boyitishda muhim omil sifatida namoyon bo’lmoqda. Shu bois, bugungi kunda ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligini rivojlantirish va uning milliy modelini yaratish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa sifatida qaralmoqda. O‘zbekistonning so‘nggi yillardagi islohotlarida gender tenglikni ta’minlash, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini kuchaytirish, ularni boshqaruv lavozimlariga tayyorlash kabi ustuvor yo‘nalishlar alohida e’tiborga ega. Ta’lim muassasalarida ayol rahbarlar salmog‘ining ortib borishi, ularning ilg‘or pedagogik va tashkiliy yondashuvlarni tatbiq etishi ta’lim taraqqiyotining muhim ko‘rsatkichlaridan biridir. Biroq mavjud jarayonlarni chuqur tahlil qilish, ayollar liderligini rivojlantirish mexanizmlarini tizimlashtirish, milliy mentalitet va jamiyat ehtiyojlariga mos keladigan integral modelni ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatmoqda.

Xotin-qizlarning ta’limda yetakchi sifatida shakllanishi bir qator omillarga bog‘liq: ijtimoiy-madaniy an‘analar, ta’limga bo‘lgan munosabat, institutsional qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari, pedagogik kompetensiyalar, boshqaruv madaniyati va gender tenglik tamoyillarining amaldagi tatbiqi. Ta’lim tizimida samarali liderlik modeli aynan ushbu omillar uyg‘unligida namoyon bo‘ladi. Shu nuqtayi nazardan, milliy model yaratish – xotin-qizlarning yetakchilik salohiyatini tizimli rivojlantirish, ilmiy asoslangan strategiyalarni shakllantirish va ularning ta’lim boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirishga xizmat qiladi.

2021-yil 23-iyunda qabul qilingan “Gender tengligini ta’minlash va ayollarning rolini kuchaytirish strategiyasi” PQ–5171-son qarori O‘zbekistonda gender siyosatini yangi bosqichga ko‘targan muhim normativ-huquqiy hujjat hisoblanadi. Qarorning mazmuni ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligini rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan institutsional asos, tashkiliy mexanizmlar va strategik yo‘nalishlarni belgilab beradi. Qarorda gender tenglikni ta’minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangani, xususan ta’lim tizimida xotin-qizlar salohiyatini kengaytirish zarurligi alohida ta’kidlangan. Ta’lim tizimi gender tenglikni amaliyotga tatbiq etadigan asosiy institutlardan biri sifatida qaraladi.

1. Ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligining ijtimoiy-pedagogik asoslari

Ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligi fenomeni jamiyatning ijtimoiy-madaniy taraqqiyoti, gender tenglik jarayonlari va inson kapitalining rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liqdir. Xotin-qizlarning ta’lim sohasida faol ishtirok etishi, boshqaruv jarayonlariga jalb qilinishi va ular tomonidan ilg‘or pedagogik texnologiyalarning amaliyotga joriy qilinishi ta’lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda ayol liderlarning

kommunikativ salohiyati, empatiyasi, muvozanatni saqlay olish, jamoa bilan ishlash qobiliyatining yuqoriligi alohida ta’kidlanadi. Bundan tashqari, ta’lim jarayonida ayollar yetakchiligidagi kuchayishi yosh avlodning ijtimoiy-psixologik rivojiga, motivatsiyasiga va intellektual salohiyatiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Ta’lim institutlarida ayollar rahbarlarining ko’payishi gender stereotiplarni bartaraf etishga, ta’lim muassasalarida sog’lom boshqaruv madaniyatini shakllantirishga, jamoalarda adolatli va hamkorlikka asoslangan muhit yaratishga yordam beradi.

2. Xotin-qizlar liderligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmlari

Xotin-qizlarning ta’lim boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish samarali tashkiliy-boshqaruv mexanizmlarni taqozo etadi. Avvalo, xotin-qizlar liderligi uchun zarur kompetensiyalar tizimini shakllantirish, ya’ni strategik fikrlash, innovatsion boshqaruv, analitik yondashuv, muammolarni hal qilish ko’nikmalari va jamoani boshqarish madaniyatini rivojlantirish muhim o’rin tutadi. Shuningdek, ayol rahbarlar uchun inklyuziv ta’lim muhitini yaratish, ularni motivatsiya qiluvchi rag’batlantirish tizimlarini joriy etish, o’quv muassasalarida mentorlik, murabbiylik, treninglar va malaka oshirish dasturlarini kengaytirish zarur. Xalqaro tajriba ayol liderlar uchun maxsus yetakchilik maktablari, gender tenglik bo’yicha bilim dasturlari, ayollar tarmog’i va koalitsiyalarining samaradorligini ko’rsatadi. Ta’lim boshqaruvida xotin-qizlar liderligini kuchaytirish davlat siyosati, me’yoriy-huquqiy hujjatlar, milliy strategiyalar va xalqaro standartlar bilan uyg’un bo’lishi lozim. Shu jihatdan O’zbekistonda “Gender tenglik strategiyasi”, “Ayollarni qo’llab-quvvatlash dasturlari”, “Ta’lim sohasini modernizatsiya qilish strategiyasi” ayol liderlarni tayyorlash uchun muhim institutsional negiz hisoblanadi.

3. Ta’limda xotin-qizlar liderligining milliy modelini yaratishning nazariy-amaliy asoslari

Ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligining milliy modelini ishlab chiqish jamiyatning madaniy qadriyatlari, milliy mentalitet, gender siyosati va zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini uyg’unlashtirishni talab qiladi.

O’zbekistonda ta’lim tizimida xotin-qizlar milliy modelini yaratish zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning muhim talabidir. Bu model xotin-qizlarning ta’lim olish darajasini oshirish, ularni yetakchi lavozimlarga tayyorlash va gender tengligini ta’minlashga xizmat qiladi. Zarurat sabablari xotin-qizlarning ta’limdagi faolligi millatni mustahkamlash uchun asosiy omil hisoblanadi, chunki o’qimishli ayollar farzandlarni salohiyatli tarbiyalaydi. Hozirda oliy ta’lim muassasalarida xotin-qizlar ulushi 50 foizdan oshgan bo’lib, bu imtiyozlar natijasidir. Milliy model orqali ularning ilmiy-texnik loyihalardagi ishtiroki va qaror qabul qilishdagi roli yanada kuchaytirilishi lozim. Mavjud imtiyozlar ehtiyojmand oilalardagi xotin-qizlarga 2 ming grant ajratiladi, tavsiyanoma Oila va xotin-qizlar qo’mitasidan olinadi. Magistraturada barcha xotin-qizlarga to’lov qoplanadi, kollejlarda muayyan sohalarda tekin o’qish imkoniyati beriladi. 5 yillik stajli xotin-qizlarga 500 kvota va kasbga o’qitish dasturlari taqdim etiladi. Model yaratish takliflari Yetakchi xotin-qizlar milliy platformasi orqali qo’shma ta’lim dasturlari va malaka oshirish tashkil etilishi mumkin. Bu qizlarning raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalardagi ulushini oshiradi. Natijada jamiyatdagi gender balansi mustahkamlanadi. O’zbekiston ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligini rivojlantirish zamonaviy modernizatsiya jarayonlari, gender tenglik siyosati va inson kapitalini yuksaltirish strategiyasining muhim

tarkibiy qismidir. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ayollar rahbarlik salohiyatining kengayishi ta’lim jarayonida boshqaruv samaradorligini oshiradi, innovatsion yondashuvlar joriy etilishini tezlashtiradi hamda ijtimoiy-ma’naviy taraqqiyotga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

2021-yil 23-iyundagi PQ–5171-son qarori xotin-qizlar liderligini qo‘llab-quvvatlashning institutsional asosini yaratdi, ayollar uchun liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish, ta’lim boshqaruvida faollikni kuchaytirish va gender tenglikni davlat siyosati darajasida mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mazkur normativ-huquqiy baza ta’limda ayollar liderligining milliy modelini ishlab chiqish uchun konseptual yo‘nalishlarni belgilab berdi. Umuman olganda, ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligining milliy modelini yaratish quyidagi imkoniyatlarni yuzaga keltiradi:

- gender tenglik madaniyatini mustahkamlash;
- ayollar rahbarlik salohiyatini ilmiy asosda rivojlantirish;
- ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish;
- ta’lim muassasalarida barqaror innovatsion rivojlanishni ta’minlash.

Shu bois, ta’lim tizimida xotin-qizlar liderligi bo‘yicha milliy modelni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish nafaqat dolzarb, balki strategik ahamiyatga ega bo‘lgan ilmiy-amaliy vazifa sanaladi. Bu jarayon jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga, madaniy-ma’naviy taraqqiyotiga va ta’lim sifatining yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova, N. Gender tenglik va ta’lim boshqaruvida ayollar liderligi. — Toshkent: Ma’naviyat, 2023.
2. Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Ta’lim sektorida ayollar rahbarligi bo‘yicha metodik qo‘llanma. — Toshkent, 2024.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 23-iyundagi “Gender tengligini ta’minlash va ayollarning rolini kuchaytirish strategiyasi” PQ–5171-son qarori.
4. Xamidova, Sh. Ta’lim tizimida ayollar liderligini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.